

3.5.2021

EOAK/1165/2021

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Saksin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Tapio Rätty

OIKEUS OMIIN LASTENSUOJELUTIETOIHIN JA REKISTERINPITÄJÄN VELVOLLISUUDET

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Espoon sosiaalitoimen menettelyä asiakirjojen julkisuutta koskevassa asiassa.

Kirjoituksen mukaan hän oli pyytänyt itseään koskevia lastensuojeluasiakirjoja mukaan lukien kirjoituksessa mainittujen laitosten laatimat asiakirjamerkinnät (päivittäismerkinnät, päätökset, raporttimerkinnät jne). Kirjoituksen mukaan asiakirjoja ei ole löytynyt. Kirjoituksesta ilmenee vielä, että sijaishuoltopaikka olisi siirtänyt kantelijaa koskevia asiakirjoja sijaishuoltopaikan muutostilanteessa uudelle sijaishuoltopaikalle.

Pyysin Espoon sosiaalitoimea selvittämään, mitä asiakirjoja kantelijalle on hänen pyyntönsä johdosta toimitettu ja mitkä asiakirjat ja tiedot ovat mahdollisesti jääneet antamatta.

Pyysin myös yleisempää selvitystä siitä, miten sijoitettua lasta koskevat asiakirjat Espoossa arkistoidaan sijaishuoltopaikan muuttuessa ja sijaishuollon loppuessa.

2 SELVITYS

Espoon sosiaalitoimen lapsiperheiden erityispalvelujen päällikkö antoi kirjoituksen johdosta lausunnon. Lausuntoon oli liitetty lastensuojelun sosiaalityön päällikön selvitys. Nämä selvitykset ovat tämän päätöksen liitteenä.

Lausunnon liitteenä oli lisäksi Espoon sosiaalitoimen päivitettävänä oleva arkistointiohje.

3 RATKAISU

3.1 Selvitys

Espoon sosiaalitoimen lausunnon mukaan asiakirjojen toimittamisessa kantelijalle on epäonnistuttu. Kaikkia asiakirjoja ei ole pystytty toimittamaan kerralla ja tietopyynnön käsittely on kestänyt kohtuuttoman kauan.

Lausunnon mukaan toimittamatta jääneet kantelijaa koskevat asiakirjat ovat olleet arkistointiohjeen vastaisesti toimintayksikön väliarkistossa.

Sosiaalityön päällikön antaman selvityksen mukaan puuttuvat asiakirjat toimitetaan kantelijalle ” heti tarkastamisen ja kopioinnin jälkeen”.

Edelleen lausunnon mukaan kantelijan tällöisestä sijaishuoltopaikasta A oli lähetetty suoraan kantelijan sijaishuoltoon liittyviä asiakirjoja kantelijan uuteen sijaishuoltopaikkaan B.

Lausunnon mukaan Espoon sosiaalitoimi tulee tarkentamaan arkistointiohjetta tarvittavilta osin ja arkistointiohje käydään läpi esimiesten kanssa, jotta kantelijan asiakirjojen käsittelyssä ilmenneet virheet voitaisiin jatkossa muiden asiakkaiden osalta välttää.

3.2 Arvio

Arvioin kantelukirjoitusta ja saamaani selvitystä seuraavasti.

Viranomaisen asiakirjasta säädetään julkisuuslain 5 §:ssä. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan viranomaisen asiakirjana pidetään myös asiakirjaa, joka on laadittu viranomaisen antaman toimeksiannon johdosta,

Lapselle lastensuojelulaitoksessa tehdyt päätökset, lapsesta laaditut suunnitelmat, mukaan lukien lapsesta laaditut päivittäismerkinnät, ovat julkisuuslain tarkoittamia viranomaisen asiakirjoja. Esimerkiksi lapsesta laaditut päivittäismerkinnät eivät siis ole lastensuojelulaitoksen sisäiseen käyttöön tarkoitettuja merkintöjä.

Sosiaalihuollon asiakasasiakirjalain 25 §:n mukaan, kun palvelunjärjestäjä hankkii sosiaalihuoltoa tai sosiaalipalveluja toiselta palveluntajalta, sen on määriteltävä kirjallisessa toimeksiantosopimuksessa, miten palveluntuottajan on huolehdittava asiakastietojen toimittamisesta palvelunjärjestäjälle ja niiden asianmukaisesta käsittelystä, siihen liittyvistä 24 §:n 3 momentissa tarkoitetuista tehtävistä ja vastuista sekä salassapitovelvoitteiden noudattamisesta.

Sijaishuollon päättyessä lapsen sijoituspaikassa, on sijaishuollosta vastuussa olevan viranomaisen huolehdittava siitä, että sijoitettua lasta koskevat asiakirjat toimitetaan vastuussa olevalle lapsen sijoittajakunnan toimivaltaiselle viranomaiselle. Tämän jälkeen viranomaisen on arkistoitava sille kuuluvat asiakirjat siten kuin arkistolaissa ja sosiaalihuollon asiakasasiakirjalaisissa säädetään. Mikäli lapsen sijaishuolto jatkuu uudessa sijaishuoltopaikassa, on sijaishuollosta vastuussa olevan viranomaisen velvollisuutena arvioida, missä laajuudessa lasta koskevia tietoja on julkisuuslain 26 §:n 3 momentin mukaisesti välttämätöntä antaa tälle uudelle sijaishuoltopaikalle.

Saamastani selvityksestä ilmenee, että kantelijaa koskevia sijaishuollon aikaisia tietoja on käsitelty virheellisesti eikä Espoon toimivaltainen viranomaisen ole huolehtinut edellä sosiaalihuollon asiakasasiakirjalaisista ilmenevistä velvoitteistaan.

Saamastani selvityksestä on myös pääteltävissä, että kantelijaa koskevia tietoja on luovutettu kantelijan vanhasta sijaishuoltopaikasta kantelijan silloiseen uuteen sijaishuoltopaikkaan ilman toimivaltaisen

viranomaisen arviointia luovutettavien tietojen välttämättömyydestä siten kuin julkisuuslaissa edellytetään.

Minulle annetusta selvityksestä on kuitenkin pääteltävissä, että kaikki kantelijan sijaishuollosta laaditut asiakirjat on nyt arkistoitu arkistolain edellyttämällä tavalla. Espoon antamasta selvityksestä ilmenee vielä, että se on ryhtynyt omassa toiminnassaan korjaaviin toimenpiteisiin asiakirjojen asianmukaisen käsittelyn varmistamiseksi. Tässä tarkoituksessa Espoon sosiaalitoimi on lausunnossaan kertonut, että arkistointiohjetta käydään säännöllisesti läpi henkilöstön kanssa jatkossa esimiesten toimesta.

Totean kuitenkin sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen säilyttämisestä yleisesti seuraavan. Sosiaalihuollon asiakasasiakirjalain 24 §:n mukaan palvelujenjärjestäjä asiakastietojen rekisterinpitäjänä vastaa niiden pysyvistä säilyttämisestä ja hävittämisestä.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain 10 ja 14 §:n muuttamista (HE 345/2014 vp) todetaan, että Arkistolaitos määrää arkistolain (831/1994) 8 §:n mukaan mitkä viranomaisen asiakirjatiedot on säilytettävä pysyvästi sekä viranomaisesti pysyvästi säilytettävien asiakirjatietojen säilytysmuodosta. Sen sijaan arkistolaitoksen toimivaltaan ei kuulu asiakirjojen säilytysajoista päättäminen muiden asiakirjojen osalta.

Asiakasasiakirjalain 27 §:n mukaan sosiaalihuollon asiakasasiakirjoja on säilytettävä 2 momentissa tai lain liitteessä tarkoitettu aika.

Lain 2 momentin mukaan sosiaalihuollon asiakirjat, jotka talletetaan sähköisesti asiakastietolaissa tarkoitettuun sosiaalihuollon valtakunnalliseen asiakastietovarantoon, säilytetään pysyvästi lukuun ottamatta tositteita. Lain 3 momentin mukaan muut kuin tämän lain liitteessä mainitut paperi- tai muussa säilytysmuodossa olevat asiakasasiakirjat säilytetään pysyvästi siten kuin Arkistolaitos arkistolain (831/1994) 8 §:n 3 momentin nojalla määrää.

Sijaishuollossa olleella henkilöllä on oikeus julkisuuslain tarkoittamalla tavalla ja julkisuuslaista ilmenevin rajoituksin saada itseään koskevat tiedot viranomaiselta. Viranomaisen on käsiteltävä sille esitetty tietopyyntö julkisuuslaista ilmenevässä määräajassa.

Kantelukirjoituksesta ja saamastani selvityksestä ilmenee, ettei kantelijalle ole toimitettu hänen tietopyyntönsä johdosta kaikkia häntä koskevia asiakirjoja. Käsittelyn viivästymiseen on vaikuttanut asiakirjojen arkistoinnissa ilmenneet puutteet. Kantelija on saamansi selvityksen perusteella joutunut itse asiaa selvittämään mm. aikaisemmista sijaishuoltopaikoistaan ja Espoon viranhaltijoilta. Koska asiaa ei ole pystytty kantelijan kanssa selvittämään, on kantelija päätenyt kirjoittamaan asiasta oikeusasiamiehelle.

Totean edellä sanotun lisäksi, että viranomaisen tulee järjestää asiakirjapyyntöjen käsittely siten, ettei käsittelyssä ole viiveitä. Viranomaisen on myös varmistettava, että tietopyyntö käsitellään huolellisesti siten, ettei tietoa pyytävä joudu viranomaisen huolimattoman menettelyn johdosta uudistamaan tietopyyntöään.

4 TOIMENPITEET

Saamastani selvityksestä ilmenee, että kantelijalle tullaan toimittamaan hänen pyytämänsä asiakirjat. Espoon sosiaalitoimesta on lisäksi oltu yhteydessä kantelijaan asian selvittämiseksi. Espoon sosiaalitoimi on lisäksi pahoitellut toiminnassaan olleita virheitä. Tämän takia kantelijan kirjoitus ei anna minulle aihetta muuhun, kuin että kiinnitän Espoon sosiaalitoimen lastensuojelun huomiota edellä asiakasasiakirjojen huolellisesta ja lainmukaisesta käsittelystä todettuun.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Espoon sosiaali- ja terveystoimelle.